

877 878 OPUSCULUM QUINQUAGESIMUM OCTAVUM. DE VERA FELICITATE AC SAPIENTIA

ARGUMENTUM.

Quam longissime inter se distent vera et fucata felicitas ostendit: itemque quantum humanarum scientiarum vanitates abhorreant ii qui divinae Sapientiae dulcedine capiuntur. Proinde hortatur illum ad quem scribit, ut si omnino profanis litteris divitiisque et caeteris, quae falso a mortalibus bona appellantur, nuntium remittere non potest; saltem illis, tanquam ancillis et pedissequis, utatur ad veram sapientiam felicitatemque assequendam.

Prudentissimo viro BONIFACIO, PETRUS peccator monachus indissolubile circulum charitatis.

Non ignoro, frater, quia cum mea epistola saecularium manibus traditur, mox eloquentiae nitor curiose perquiritur; quam consequens sit dispositionis ordo, tractatur: utrum rhetoricae facultatis color eluceat, an sententias argumenta dialecticae subtilitatis involvant; quaeritur etiam utrum cathgorici, an potius hypothetici, quae proposita sunt, per allegationes inevitabiles astruant syllogismi.

[DE VERA FELICITATE ET SAPIENTIA.]

CAPUT PRIMUM. *Humana eloquentia quam parvi fit a viris sanctis.*

Sed haec et hujusmodi phalerata ludibria ii qui spiritu Dei vivunt, ut revera frivola et vana contemnunt; et, sicut Apostolus ait, arbitrantur ut stercora (**Philip. III**). Qui etiam locutum se esse discipulis perhibet, non humanae sapientiae verbis, ut non evacuetur crux Christi (**I Cor. I**). Et quam pulchra, quam utilis, quam honesta locutio, quae dum auctorem suum vento vanae gloriae per arrogantiam inflat, crucem Christi, quae est mundi salus, evacuat. Tu itaque, dilectissime, in nostris litteris noli prurientem mordacis eloquii sperare salsuginem, noli accuratae urbanitatis quaerere venustatem; ovina tibi simplicitas placeat, quae ad Deum provocat; non serpentina calliditas, quae lethales virus instillat. «Erat, inquit, Scriptura, serpens callidior cunctis animantibus terrae (**Gen. III**).» Nam et Dominus, qui inter semen mulieris atque serpentis, infoederabiles inimicitias posuit, non serpentium, sed pastorem se esse ovium nominavit, et non ait: Serpentes mei; sed «oves, inquit, meae vocem meam audiunt; et ego agnosco eas, et vitam aeternam do eis (**Joan. XVI**).» Porro sapientes saeculi despicabilem indicant simplicitatem servorum Dei. Hinc est, quod Moyses dicit: «Illicitum est Aegyptiis comedere cum Hebraeis, et profanum putant hujusmodi convivium (**Gen. XLI**).» Cur autem hoc? Declarat alibi, cum ait: «Detestantur, inquit, Aegyptii omnes pastores ovium (**Gen. XLVI**).» Sicut enim Veritas dicit: «Filius hujus saeculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt (**Luc. XVI**).» Et ideo serpentina illis calliditas placet, puritatem vero ovinae simplicitatis abhorrent. Sed ait Dominus Petro: «Si diligis me, pasce oves

meas, pasce agnos meos (**Joan. XXI**).» Nunquid dicit: Pasce vulpeculas meas, pasce dracones meos? Hoc autem idcirco dixerim, dilectissime, ut et tu caveas horridam serpentis astutiam, et sancta prudentia tua inter fatuitatem et calliditatem sit medie temperata. Unde et Jacobus cum serpentinam excluderet sapientiam, dicens: «Non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica (**Jac. III**);» paulo post quam sapientiam habere debeamus, subjungit: «Quae autem, inquit, desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, judicans sine simulatione (**Ibid.**).» Hinc et Paulus ait: «Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem (**Rom. XVIII**).» De immoderata quippe sapientia per Isaiam dicitur: «Peribit sapientia a sapientibus ejus, et intellectus prudentium ejus abscondetur. Vae qui profundi estis corde, ut a Domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera, et dicunt: Quis videt nos? et quis novit nos?» (**Isa. XXIX**.) Per eundem quoque prophetam talis sapientia deridetur: «Ubi est, inquit, litteratus? ubi legis verba ponderans? Ubi doctor parvulorum? populum imprudentem non videbis, **879** populum alti sermonis; ita ut non possis intelligere disertitudinem linguae ejus, in quo nulla est sapientia (**Isa. XXXIII**).»

CAPUT II. *Discrimen inter sapientiam spirituales et terrenam.*

Quid autem distet inter spiritualem sapientiam terrenamque prudentiam, alibi discernit cum dicit: «Quia non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes (**I Cor. I**);» et iterum: «Prudentia hujus mundi inimica est Deo: legi enim Dei non subjicitur; nec enim potest (**Rom. VIII**).» Hinc est quod, sicut in libro Genesis dicitur, quinque reges, qui subesse noluerunt Chodorlahomor, a quatuor regibus superati sunt (**Gen. XIV**). Et ubi? in valle Silvestri, quae nunc est mare Salis. Qui sunt enim quatuor reges, nisi quatuor virtutes quas Scriptura sacra nominat principales? Quid vero per quinque reges, nisi totidem sensus corporis, ac per eos exterior scientia designatur? Sicut autem illae quatuor virtutes velut ex originali matris suae, rationis scilicet fonte, procedunt; sic isti in terrenae sapientiae vanitate, velut in convalle salsuginis, immorantur, ibique a suis hostibus sunt prostrati; quia dignum est, ut in anima omnis spiritualis sapientia vincat, et carnalis prudentiae calliditas pereat. Hinc et de David legitur: Quia «fecit sibi nomen cum reverteretur capta Syria, in valle salinarum, caesis duodecim millibus (**II Reg. VIII**).» Verus enim David Christus, fortis scilicet viribus et pulcher aspectu, in valle salinarum duodecim millia hominum stravit, quia per apostolos suos de salsa, imo falsa hujus mundi sapientia triumphavit. Qui enim duodecim spiritualis praelii bellatores habuit, quasi totidem per eos hominum millia trucidavit, dum stulte sapientes a frivola sapientiae vanitate convertit. Quorum videlicet bellatorum unus ad Corinthios dicit: «In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus: nam arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia corporis destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei,

et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi (**II Cor. X**).»

CAPUT III. *Sapientiae coelestis, et terrenae prudentiae effectus.*

Porro autem sicut coelestis sapientia coelestes facit et legitimos Ecclesiae filios; ita terrena prudentia terrenos reddit et spurios. De quibus per Baruch dicitur: «Filii quoque Agar, qui exquisierunt prudentiam quae de terra est, negotiatores terrae, et Theman, et fabulatores, et exquirentes prudentiae, viam sapientiae nescierunt, neque meminerunt semitarum ejus (**Baruch. III**).» Saecularem ergo prudentiam assequi cupientes et spiritualem sapientiam contemnentes, filii sunt Agar, non Sarae; et manzeres **880** facti Ismaelitae jure censendi sunt non Israelitae. Et quoniam Agar, advena interpretatur, ii non sunt sapientiae filii, sed advenae, et peregrini. Nec ex illis sunt, quibus aiebat Apostolus: «Jam non estis hospites et advenae, sed estis cives sanctorum, et domestici Dei (**Ephes. II**).» Tu autem, dilectissime, ut ejusdem te prophetae sermonibus alloquar, discere ubi sit prudentia. Haec enim in Deo sunt essentialiter constituta, atque ab eo sunt procul dubio requirenda. Sed quia tu in saeculo non imum obtines locum, nec potes prorsus effugere, ut aut saecularis eloquii cum colloquentibus verba non conferas, aut aliquando de litteratoriae disciplinae studiis aliquid non attingas, hac tibi discretione utendum est; ut in saecularibus quidem te velut hebetem reddas, in spiritualibus vero studiis omnes tuae mentis nervos exerceas: in illis te

praebeas negligentem, in his autem omnino vivacem. Quia ergo a temetipso hoc obtinere non potes, ut in mundalis exsecutione negotii omnino careas serpentis astutia; vel hoc satage, ut terrenam prudentiam tuam sapientia spiritualis absorbeat, eamque velut in sui corporis arcana convertat. Sicut de maleficis Pharaonis Scriptura proloquitur: «Projecerunt, inquit, singuli virgas suas, quae versae sunt in dracones, sed devoravit virga Aaron virgas eorum (**Exod. VII**).» Virga quippe Aaron maleficorum virgas absorbuit; quia sapientia Christi, quam illa signabat, omnes hujus mundi sapientias annullavit, mundique sapientes sui corporis, quod est Ecclesia, visceribus counivit. Absurdum praeterea est et satis inhonestum, ut eadem prudentia eademque subtilitas rebus adhibeatur humanis quae spiritualibus impenditur et divinis. Hinc est, quod Moysi Dominus ait: «Sume tibi aromata, stacten et onycha, galbanum boni odoris, et thus lucidissimum, faciesque thymiana compositum opere unguentarii, mistum diligenter et purum (**Exod. XXX**).» Thymiana quippe ex aromatibus compositum facimus, cum in altari boni operis virtutum multiplicitate redolemus. Quod mistum et purum fit; quia quanto virtus virtuti jungitur, tanto incensum boni operis sincerius exhibetur. Ubi et bene subjungitur: «Cumque in tenuissimum pulverem universa contuderis, pones ex eo coram testimonio tabernaculi (**Ibid.**).» In tenuissimum pulverem aromata universa conterimus; cum bona nostra quasi in pila cordis occulta discussione tundimus, et si veraciter bona sint, subtiliter retractamus. Aromata ergo in pulverem redigere, est virtutes recogitando terere, et usque ad subtilitatem occulti examinis revocare.

CAPUT IV. *Nostra studia sint ut soli Deo placeamus.*

Et notandum quod de eodem pulvere dicitur: «Pones ex eo coram testimonio tabernaculi:» quia tunc nimirum bona nostra veraciter in conspectu superni judicis placent, cum haec mens subtilius recogitando, conterit, et quasi de aromatibus pulverem reddit. Nec grossum durumque sit bonum, quod agitur, ne si hoc arcta retractationis manus non comminuat **881** odorem de se subtilius non aspergat. Hoc plane studium, tantaque subtilitatis instantia non rebus est adhibenda terrenis, sed ad hoc tantum habenda est, ut placere valeamus obtutibus Creatoris: nec ut in saeculo videamur insignes, sed ut coram Deo in nostra simus examinatione prudentes. Unde illic additur: «Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est Domino;» moxque subjungitur: «Homo quicumque fecerit simile, ut odore illius perfruatur, peribit de populis suis (**Exod. III**).» Quisquis ergo, sive litterarum saecularium disciplinis, sive rebus quibusque terrenis hoc studium exhibet, quod ad placendum Deo examinationi duntaxat intimae principaliter debetur, merito perit, quia thymiana, quod soli Deo debuit, rebus temporalibus et caducis impendit. Enimvero quod de scientia loquimur, hoc ipsum ex delectatione hujus vitae necesse est fateamur. Dignum quippe fuerat, ut terrena prudentia in nobis prorsus aresceret, et spiritualis solummodo sapientia in nobis refloreret, sicut Apostolus admonet, dicens: «Si consurrexistis cum Christo, quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est in

dextera Dei sedens; quae sursum sunt sapite, non quae super terram (**Coloss. III**).» Dignum nihilominus fuerat ut haec vita in nostro corde non viveret, sed nobis prorsus emortua nequaquam mortuos delectaret, sicut idem dicit Apostolus: «Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in morte, ut quomodo surrexit Christus per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus (**Rom. VI**).» Sed quia haec nonnullis praesertim saecularibus impossibilia sunt, et perfectionis utriusque fastigium assequi plene non possunt, admonendi sunt, ut quae non possunt exacte contemnere, secundo saltem loco ea contentur habere.

CAPUT V. Saeculares viri quomodo se habere debent in amore rerum terrenarum et spiritualium.

Et quoniam haec vita plerosque saeculares tanquam uxor substracta delectat, elaborandum est, ut licet eam nequeant prae infirmitate mentis, ut dignum est, odire; nequaquam tamen aggrediantur illam immoderate diligere, ut si necdum praevalent ei repudii dare libellum, pudeat tamen ad comparisonem aeternae vitae amoris illi praebere primatum. Unde et in lege praecipitur: «Si habuerit, inquit, homo uxores duas, unam dilectam et alteram odiosam, genueritque ex eis liberos, et fuerit filius odiosae primogenitus, volueritque substantiam inter filios dividere, non poterit filium dilectae facere primogenitum, et praeferre filio odiosae, sed filium odiosae agnoscet primogenitum, dabitque ei de his quae

habuerit cuncta duplicia: iste enim principium liberorum ejus, et huic debentur primogenita (**Deut. XXI**).» Duae scilicet hominis uxores, virtus sunt et voluptas; livoris et odii inter se invicem velut quadam zelotypia dissidentes. Et voluptas quidem ad hanc vitam, virtus ad aeternam pertinet gloriam. Illa plane dilecta est, quia virum suum, **882** hoc est fragilem cujusque spiritum, malesuada jucunditate demulcet: ista vero dicitur odiosa, quia per arctam et angustam viam homines ire constituit, et aspera semper ac dura proponit. Sed filius odiosae nobis primogenitus est; quia virtutem conditor noster nobis originaliter indidit, voluptas autem, et quaelibet carnalis illecebra ex vitio nostrae pravitatis emersit. Sed quia non est istius temporis per singula verba hujus praecepti figuram enucleariter exponere, sufficiat hoc ad compendium dicere ut si non possumus dilectam uxorem, quae nobis procul dubio noxia est, a thalami nostri societate repellere, studeamus saltem odiosam, quae sobria est, et honesta, in primogeniti dignitate praeferre: quatenus si nobis difficile est quantulamcunque saltem hujus vitae dulcedinem non sentire, praerogetur tamen domini palma virtuti, relinquatur servitus voluptati. Illius filius in primogeniti dignitate praecellat; istius autem filius in subsequela ordinis, et sub disciplinae semper refrenatione supersistat.

Vis fortassis addiscere qui uxoris dilectae sunt filii? Paulus inquiratur apostolus: «Manifesta sunt, inquit, opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiae, contentiones, aemulationes, irae, rixae, dissensiones, sectae, invidiae, homicidia, ebrietates, comessiones, et his similia, quae praedico vobis, sicut praedixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non

consequentur (**Galat. V**).» Vis enim consequenter audire, quae sit soboles odiosae? Ausculta quod subdidit: «Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas (**Ibid.**).» Hic ergo filius tanquam primogenitus duplicia debet habere substantiae, videlicet, ut fructus spiritus corpus, simul et animam regat: atque utriusque substantiae, interioris scilicet et exterioris hominis jura possideat.

CAPUT VI. *Quod virtutis amor principatum tenere debet in corde.*

Si ergo tibi difficile est ut una sis uxore contentus, nec praeuales dilectae, quae odio habenda est, repudii praebere libellum; fac saltem ut odiosa, quae totis viribus amplectenda est, in domo cordis tui dignitatis obtineat principatum. Illa vero, quae nunc male diligitur, tandiu novissimum teneat locum, donec foeditatis suae merito sensim veniat in fastidium, de fastidio funditus vertatur in odium. Filius odiosae tibi sit primogenitus, eique deferatur obsequium a caeterorum multitudine liberorum. Hinc est quod Josue subversa Jericho imprecatus est, dicens: «Maledictus vir coram Domino, qui suscitaverit, et aedificaverit civitatem Jericho, in primogenito suo fundamenta illius jaceat, et novissimo liberorum ponat portas ejus (**Jos. VI**).» Nam quia per Jericho, quae in *lunam* vertitur, haec vita signatur, ille civitatem Jericho in primogenito suo suscitatur, qui bona praesentis vitae principaliter amat. Et quia Veritas in

Evangelio praecipit: «Primum quaerite regnum Dei, et **883** haec omnia adjicientur vobis (**Matth. VI**);» merito maledictione damnatur quisquis ab hoc praecepto declinare convincitur, propheta attestante, qui ait: «Maledicti qui declinant a mandatis tuis (**Psal. CXVIII**).» At contra, ille portas Jericho ponit in novissimo liberorum, qui sic utitur temporalibus bonis, ut haec non cum amore possideat, sed ad coelestis gloriae praemium medullitus inardescat. Qui coelestibus in amore suo terrena supponit, transitoria floccipendit. Hoc itaque faciens, et odiosae uxoris filium, juxta mandata legis, efficit primogenitum, et secundum Josue sententiam, portas Jericho in novissimo suscitatur liberorum. Quo contra, Cain in primogenito suo Henoch condidit civitatem (**Gen. IV**), quia futuram non sperabat haereditatem; et quia se quasi in Jericho hujus saeculi praepropere dedicavit, elogium perpetuae maledictionis incurrit. Unde scriptum est: «Haereditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit (**Prov. X**).»

Tu itaque, dilectissime, si necdum solius spiritualis vitae, velut unius uxoris thalami, vales esse contentus, sed adhuc male blandientis terrenae conversationis illecebra teneris astrictus, in domo cordis tui, tanquam primogenitus, amor aeternae vitae praecellat: et tanquam suppar atque repressa temporalium rerum cura **884** subserviat. Sicut in Canticis legitur: «Laeva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me (**Cant. II**).» Laeva quippe subesse capiti dicitur, cum praesens vita a mente, quae cogitationum caput est, despecta calcatur. Dexterarum vero amplexibus stringitur, qui solius aeternae vitae desideriis undique delectatur. Plane quia et Salomon ait: «Da partem septem, necnon et

octo (**Eccle. XI**)»; sic praesentem vitam, quae per septenarium numerum designatur, excurre, ut jam in amore futurae, quae per octonarium resurrectionis exprimit gloriam, totis studeas visceribus habitare. Illi perfunctoriam atque volaticam exhibe curam; in hac perseverantem atque perpetuam, sicut aeterna est, indeficuae dilectionis fige sententiam. Porro quod de transitoria vita dicimus, hoc et de exteriori prudentia consequenter admonemus: nimirum ut in animo tuo et temporalis vita, et scientia saecularis, tanquam mentis calce depressa, subsidat. Amor autem aeternae vitae, et spiritualis studium sapientiae, velut in summa cordis tui constitutus arce praecellat; quatenus dum fragilem hanc vitam cum sua sapientia despicias, repleti divino Spiritu, qui ad aeternam te provocet gloriam, felici vicissitudine merearis.

Sit nomen Domini benedictum.